

**PERPADUAN DALAM PEMBANGUNAN EKONOMI 1957-1970, KESAN
TERHADAP KEAMANAN, KEHARMONIAN DAN KESTABILAN
POLITIK DI MALAYSIA**

***UNITY IN ECONOMIC DEVELOPMENT 1957-1970, IMPACT ON PEACE,
HARMONY AND POLITICAL STABILITY IN MALAYSIA***

Khairi Ariffin*

Ramli Saadon**

Universiti Pendidikan Sultan Idris, MALAYSIA

Abstrak

Penulisan ini adalah tentang perpaduan dalam pembangunan ekonomi di Malaysia dari tahun 1957 sehingga 1970 dan kesannya terhadap keamanan, keharmonian dan kestabilan politik di Malaysia. Kajian adalah untuk menilai isu-isu nasional yang berkaitan dengan perpaduan dan kestabilan politik di Malaysia sejak sebelum merdeka sehingga negara mencapai kemerdekaan. Sejarah Tanah Melayu telah melalui pelbagai pengalaman semenjak daripada kemasukan kolonial British dan pendudukan Jepun begitu banyak mempengaruhi keadaan politik, sosial dan ekonomi di Malaysia. Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif dengan melaksanakan analisis dokumen-dokumen yang diperolehi di Arkib Negara dan institusi pengajian tinggi awam di Malaysia selain membuat rujukan ke atas bahan-bahan *secondary* seperti buku-buku sejarah dan jurnal. Dapatan kajian menunjukkan Malaysia mempunyai perjalanan sejarah yang sangat panjang dalam membentuk sebuah masyarakat yang hidup dalam kesepaduan dan keharmonian. Isu dan masalah sosioekonomi merupakan suatu perkara yang perlu diselesaikan dalam masyarakat pelbagai kaum di Malaysia di samping memperkasakan institusi pendidikan sebagai jalan membina keharmonian, perpaduan dan kestabilan negara. Secara kesimpulan penulisan kajian ini menunjukkan isu-isu perpaduan, keharmonian dan kestabilan politik sangat terkait rapat dengan faktor-faktor semasa terutama berkaitan dengan sosioekonomi dan politik di Malaysia.

Kata kunci: Perpaduan, pembangunan ekonomi, kestabilan politik, British, kestabilan negara

Abstract

This writing is about unity in economic development in Malaysia from 1967 to 1970 and its effect on peace, harmony and political stability in Malaysia. The study is to evaluate national issues related to unity and political stability in Malaysia since before independence until the country achieved independence. The history of Malaya has gone through various experiences since the British colonial entry and the Japanese occupation so much influenced the political, social and economic conditions in Malaysia. This study uses qualitative methods by analyzing documents obtained from the National Archives and public institutions of higher learning in Malaysia in addition to making references to secondary materials such as history books and journals. The findings of the study show that Malaysia has a very long history in forming a society that lives in unity and harmony. Socioeconomic issues and problems are matters that need to be resolved in the multi-racial society in Malaysia in addition to empowering educational institutions as a way to build harmony, unity and stability in the country. In conclusion, the writing of this study shows that the issues of unity, harmony and

political stability are closely related to current factors especially related to socioeconomics and politics in Malaysia.

Keywords: *Unity, economic development, political stability, British, national stability*

Pendahuluan

Perpaduan dalam konteks Malaysia adalah kehidupan masyarakat berbilang kaum dan etnik yang menjadi warganegara berasaskan sejarah dan juga perundangan.¹ Bagi orang Melayu yang dikelaskan sebagai rakyat raja ataupun asas penduduk bumi Nusantara secara automatik menjadi warga Tanah Melayu. Manakala dalam kalangan orang Cina dan India yang asalnya sebagai tenaga buruh memerlukan status undang-undang untuk menjadi warganegara Tanah Melayu merdeka.² Perbezaan dalam konteks sejarah seperti pendidikan, budaya dan asal usul negara merupakan fenomena yang sering menjadikan perpaduan berhadapan dengan konflik dan ada ketikanya melibatkan situasi yang boleh membawa kepada tergugatnya keharmonian dan juga ketenteraman negara.³

Penubuhan Negeri-negeri Selat pada tahun 1826 telah banyak membantu perkembangan ekonomi orang Cina yang datang ke Tanah Melayu sebagai tenaga kerja di sektor perlombongan bijih timah.

Penerokaan ekonomi Semenanjung Tanah Melayu berlaku dalam peringkat-peringkat yang khusus. Pada awal abad kelapan belas, orang-orang Cina yang mendatang telah mulai masuk ke negeri-negeri Melayu terutama sebagai pekerja di lombong-lombong kepunyaan orang besar jajahan. Lombong-lombong tersebut dibiayai oleh pembesar Melayu tetapi mereka bergantung kepada modal pendahuluan daripada para pedagang Negeri-negeri Selat.⁴

Kekuatan kepada orang Melayu sebagai penduduk asal semakin terhakis menjelang penghujung abad ke 19 tertumpu kepada tradisi dagang kepada aktiviti pertanian dan juga perlombongan secara kecil-kecilan. Orang Melayu terus dihimpit dengan perkembangan ekonomi moden yang tidak melibatkan tenaga mereka. Manakala para pembesar dan sultan mula terdesak untuk menyerahkan aktiviti ekonomi kepada saudagar dan pemodal kerana ketiadaan modal bagi tujuan pengeluaran bijih timah secara besar-besaran.⁵ Berasaskan perkembangan ekonomi pada penghujung abad ke 19, keadaan ekonomi orang Melayu terus lemah kerana ketiadaan usaha-usaha pihak kolonial British untuk melibatkan orang Melayu dalam aktiviti ekonomi berasaskan wang. Orang Melayu yang terpinggir selama ini sukar untuk menerima hakikat bagi mengejar kelebihan ekonomi yang dimiliki oleh orang Cina dalam industri perlombongan.

Oleh itu perpaduan seringkali terhalang dengan perbezaan kekayaan khususnya antara orang Melayu dengan Cina sehingga membawa kepada perasaan perkauman yang melampau.⁶ *Hal ini dinyatakan "Hampir keseluruhan pembangunan ekonomi Tanah Melayu dijalankan oleh orang bukan Melayu terutama sekali oleh orang Eropah dan Cina."*⁷ Usaha membina perpaduan adalah satu mekanisme penting dalam konteks sejarah Tanah Melayu apabila tiga masyarakat terbesar berhadapan dengan konsep negara baharu yang dibina atas sejarah kolonial British yang menguasai politik dan pentadbiran di Tanah Melayu. Satu elemen penting yang menjadikan perpaduan bersifat tidak stabil banyak dikaitkan dengan

kekayaan negara yang tidak berpihak kepada kumpulan penduduk Melayu. Aspek sejarah ekonomi seringkali membawa kepada rasa tidak puas hati kerana dasar Kolonial British yang banyak membuka ruang ekonomi lebihan (*surplus*) ataupun eksport kepada kalangan orang Cina yang terlibat dalam sektor perlombongan dan juga pertanian berskala besar.

Keadaan ini tidak banyak diambil perhatian sehinggalah Tanah Melayu mencapai kemerdekaan dan orang Melayu bersatu di negeri-negeri di Tanah Melayu yang akhirnya membawa kegagalan Rancangan Malayan Union pada tahun 1946. Tradisi sejarah Melayu yang mahukan raja-raja Melayu kekal berkuasa secara simbolik terus menjadi denyut nadi orang Melayu. Tidak hairanlah terdapat konflik dalam masyarakat di Malaysia terutama orang Melayu kerana dominan ekonomi yang dipegang oleh orang Cina untuk menerima hakikat sejarah bahawa keadaan tersebut sebagai sesuatu perjalanan sejarah yang telah lama berlaku tetap tidak dapat diterima oleh majoriti orang Melayu. Hakikatnya agak mustahil kerana sistem ekonomi kapitalis membolehkan pemilik modal terus menjana kekayaan. Penguasaan ekonomi orang Melayu semakin parah setelah termeterinya Perjanjian Pangkor pada tahun 1874 dan dalam Fasal ke 10 dinyatakan pungutan cukai hanya boleh dilakukan oleh pegawai British sahaja. Ini bermakna pembesar Melayu kehilangan pendapatan dan menyukarkan juga kehidupan para pengikutnya.

The new arrangement were further explained in Clause X of the Treaty where it was stipulated that the collection and control of all revenues and the general administration of the State should be regulated under the advice of the Resident.⁸

Jika dilihat sekatan ekonomi terhadap orang Melayu terus berlaku menjelang pertengahan abad ke 19. Pelbagai aspek pentadbiran kolonial British diperkenalkan dan segala hak kepunyaan orang Melayu dinafikan dan akhirnya perkembangan ekonomi yang tidak seimbang menjadikan orang Melayu terus berasa curiga walaupun aspek perpaduan terus dicanangkan sebagai satu aspek penting apabila Tanah Melayu mencapai status merdeka.

Latar Belakang Sejarah Perpaduan

Perpaduan menjadi intipati penting menjelang tamatnya Perang Dunia Kedua. Pergeseran antara orang Melayu dan Cina terus menjadi masalah besar terhadap pentadbiran kolonial British selepas Perang Dunia Kedua. Banyak peristiwa ketika pendudukan Jepun telah membawa kepada keadaan yang tidak baik kepada suasana politik di Tanah Melayu khususnya hubungan antara orang Melayu dengan Cina. Apatah lagi sudah diketahui umum bahawa istilah yang digunakan oleh kolonial British sebelum Perang Dunia Kedua pula dinamakan sebagai dasar “*pecah dan perintah*.”⁹ Menjelang Tanah Melayu merdeka dan sehingga abad ke 21 isu perpaduan terus menjadi bahan perbincangan dan ada ketikanya menjadi panas hingga membawa kepada krisis perkauman yang menakutkan. Agak sukar untuk memberi keyakinan kepada orang Melayu bahawa kepelbagaian di Malaysia patut dilihat sebagai sifat kemajmukan masyarakat. Malangnya aspek perpaduan bukan difikirkan oleh pentadbiran kolonial British bagi tempoh sepanjang pertengahan abad ke 19 sehinggalah pertengahan abad ke 20. Tanah Melayu yang dijadikan oleh kolonial British sebagai negeri yang dilindungi bergerak mengikut cara pentadbiran kolonial British dan aspek perpaduan

bukan menjadi perkara penting bagi kehidupan penduduk Tanah Melayu yang pelbagai dalam jangka panjang.

The governments established under British rule gave priority to providing public education for the Malays as the indigenous people in the country. It was done by expanding and reorganising people in the country.¹⁰

Keadaan menjadi lebih kompleks dengan penubuhan sekolah vernakular Melayu yang memberi pengajaran asas kepada orang Melayu sebenarnya lebih kepada menyusun semula “sekolah-sekolah agama” atau sekolah “Koran”. Bagi orang Melayu konsep sekolah tidaklah sama dengan cara pendidikan barat yang perlu wujud sistem pendidikan bagi membolehkan perkembangan murid dapat diukur dan dinilai. Dalam penyediaan pendidikan aspek kurikulum yang terlalu rendah menyebabkan orang Melayu gagal melihat pelbagai perkembangan ekonomi yang berlaku di persekitaran mereka. Di samping itu perpaduan bukanlah menjadi objektif pendidikan pada masa itu bagi melihat masa depan Tanah Melayu. Perpaduan menjadi intipati penting hanya setelah Tanah Melayu mencapai kemerdekaan pada tahun 1957. Manakala dalam aspek politik pula, perpaduan cuba diperlihatkan bahawa setiap kaum yang berfungsi dalam kuasa politik haruslah berfungsi untuk semua kaum dan bukan hanya kaumnya sahaja.¹¹ Keunikan dalam konteks perpaduan di Malaysia sukar difahami dalam konteks objektifnya. Perpaduan dikaitkan dengan orang Melayu menerima orang Cina dan India dalam gabungan politik namun secara dalamannya orang Melayu kecewa dengan penguasaan ekonomi orang Cina yang menyebabkan ada ketikanya orang Melayu amat terkesan dengan komen-komen yang diberikan oleh orang bukan Melayu yang dianggap lemah ekonominya. Ini dapat dinilai apabila usaha orang Melayu di bawah UMNO menentang Rancangan Malayan Union yang disusun oleh kolonial British.

Daripada persidangan Kongres selama empat hari berturut-turut seperti yang dinyatakan diatas, maka nampaklah bahawa Persidangan Agong itu telah mengambil tiga keputusan besar dan penting seperti berikut;

1. Menubuhkan Pertubuhan Kebangsaan Melayu Bersatu
2. Menolak atau membangkang Malayan Union seperti yang dicadangkan dalam kertas Putih kerajaan British itu.
3. Mengadakan derma pelajaran.

Apabila sahaja keputusan ini tersiar dan diketahui oleh kaum-kaum bukan Melayu di Tanah Melayu maka tersiarlah berbagai cacian, bidasan, ugutan dan sebagainya dalam akhbar-akhbar tempatan terhadap umat Melayu dan kedengaran pula cakap kecil mengejek orang Melayu dengan kata-kata, apa Melayu boleh buat, Melayu tak ada rupa, Malayan Union tentu jadi, dan ada pula kedengaran kata-kata orang Melayu kena panggil “Cina tuan”, *lu tau* (awak tahu). Dan ada pula yang menganjurkan hartal kononnya bagi menyusahkan orang Melayu.¹²

Oleh itu sejarah perpaduan di Malaysia turut berubah apabila faham perkauman digunakan bagi meraih kepentingan ekonomi dan juga kuasa politik. Aspek perpaduan di Malaysia terus menjadi polemik nya cara berpolitik dalam sistem demokrasi yang kurang memberi penekanan kepada sejarah Sistem Ahli dan juga Kontrak Sosial. Penduduk Tanah Melayu wajar membina formula yang lebih mampan agar semua penduduk Malaysia mengenali dan menghayati pelbagai aspek perpaduan khususnya sejarah dan budaya penduduk di Malaysia. Ini penting agar semua penduduk Malaysia sedar dan faham bahawa sesuatu yang telah berlalu perlu dijadikan asas untuk menyediakan perpaduan yang sifatnya

lebih bermakna dalam sebuah negara yang boleh dicontohi oleh pelbagai negara lain. Jika diteliti usaha kolonial British menjelang Tanah Melayu merdeka adalah menyediakan formula "Malayanization". Walaupun Malayan ini menjadi kebimbangan kepada orang Melayu, namun aspek penting adalah melihat kekuatan yang boleh menyediakan Malaysia bagi menyelesaikan pelbagai persoalan khususnya pembangunan ekonomi orang Melayu. Apa yang menarik adalah usaha-usaha kolonial British setelah kegagalan Rancangan Malayan Union telah berusaha menyediakan Tanah Melayu baharu dengan setiap kumpulan diperlukan melakukan beberapa perubahan kerana rakyat Tanah Melayu tidak lagi tergolong kepada sejarah orang Melayu yang berasaskan Alam Melayu ataupun Nusantara. Oleh itu terdapat beberapa perubahan yang perlu diterima oleh semua penduduk di Malaysia sekiranya mereka setia dan cinta negara Malaysia. Namun begitu secara umumnya orang Melayu tidak dapat menerima makna *Malayanization*. Berikut adalah dialog antara Yunus Hamidi dengan Edward Gent, bakal Gabenor Malayan Union yang akhirnya gagal, Perbualan ini adalah hasil tulisan Encik Yunus Hamidi dalam akhbar *The Malay Mail*,

Gent: Awakkah yang menulis makalah ini? Sambil memuji-muji makalah itu sangat bagus karangannya.

Yunos Hamidi: Ya, saya yang menulisnya

Gent: Awak seorang yang mengarangnya.

Yunos Hamidi: Tidak, ada dua, tiga orang dari ahli jawatankuasa Kongres.

Gent: Apakah kehendak orang Melayu.

Yunos Hamidi: Orang Melayu berkehendakan negeri Melayu ini berpemerintahan secara demokrasi. Raja-raja lami hendaklah dijadikan seperti King of England.

Gent: Oh, King of England is a constitutional monarch.

Yunos Hamidi: Baik, jadikan raja-raja Melayu raja berperlembagaan.

Gent: Raja-raja di Tanah Melayu terlalu banyak bilangannya, susah hendak meluluskan sesuatu undang-undang.

Yunos Hamidi: Tiada kesusahan tentang ini, raja-raja Melayu itu masing-masing dengan segera boleh menanda tangani kelulusan sesuatu undang-undang sebagaimana yang telah mereka perbuat pada masa sebelum perang dahulu.

Gent: Kami orang British tidak bermaksud hendak menakluki Tanah Melayu ini.

Yunos Hamidi: Boleh jadi tuan berkata begitu, tetapi bila dilihat daripada lagak dan sikap orang British memasuki atau kembali ke Tanah Melayu ini, adalah membuktikan seolah-olah hendak menjadikan negeri-negeri Melayu ini sebagai tanah takluk jajahan mereka.

Yunos Hamidi: Apa ertinya Tuan jadikan Gabenor di Tanah Melayu ini, bukannya High Commissioner seperti sebelum perang dahulu.

Gent: Tidak menjawab.

Yunos Hamidi: Apakah ertinya Malayan Union itu? Adakah kerajaan British hendak menjadikan Tanah Melayu ini sebagai tanah orang Melayu, Cina dan India dan lain-lain yang menduduki Tanah Melayu ini?

Gent: Tidak menjawab.

Yunos Hamidi: Hendak tuan tahu bahawa orang Melayu sangat bencikan perkataan Malayan itu dan mereka tidak mengenal apa-apa ertinya Malayan. Orang Melayu tuan punya Tanah Melayu ini, hanya mengenal tanah ini negeri ini kepunyaan mereka sebagai Tanah Melayu ini negeri kepunyaan mereka sebagai Tanah Melayu yang telah diakui seluruh dunia bahawa Semenanjung Tanah Melayu ialah kepunyaan umat Melayu.

Gent: Diam dan tiada jawapan mengenai penjelasan itu.

Yunos Hamidi: Adakah Tuan tahu bahawa orang Melayu tidak reda sekali mengubah Tanah Melayu ini kepada Tanah Malayan.

Gent: Masih terpegun.

Gent: Adakah orang Melayu berkehendakkan merdeka.

Yunos Hamidi: Sekarang belum.

Newbolt: Menyampuk, barangkali 50 tahun lagi baharulah.

Yunos Hamidi: Sekiranya orang Melayu diberi latihan keras dalam 10 tahun sahaja mereka boleh memegang atau mengendalikan pentadbiran Tanah Melayu ini.

Yunos Hamidi: Sekiranya orang British tidak bermaksud menakluki Tanah Melayu, bolehlah Tuan pergi menghadap Raja-raja kami yang kebetulan sedang mengadakan persidangan di antara mereka pada hari itu.¹³

Dialog yang berlaku antara bakal Gabenor Malayan Union dengan Yunos Hamidi¹⁴ dapat memberi gambaran betapa kecewanya orang Melayu kerana rasa kehilangan sebuah tanah tumpah darah yang telah menjadi darah daging budaya Melayu. Tindakan orang bukan Melayu yang kebanyakan menikmati hasil kekayaan Tanah Melayu telah menjadikan mereka pada satu ketika tidak mahu menghormati orang Melayu sebagai penduduk asal. Tindakan kolonial British yang tidak memberi banyak ruang ekonomi kepada orang Melayu akhirnya memberi kesan buruk dalam soal perpaduan di Malaysia. Seringkali kelemahan ekonomi penduduk Melayu menyebabkan faham perkauman dan rasa tidak puas hati memuncak mengikut situasi-situasi tertentu. Apatah lagi apabila kuasa politik orang Melayu yang diterajui oleh UMNO tercabar maka orang Melayu akan melihat pelbagai kelemahan ekonomi mereka yang mahukan perlindungan politik

Makna dan Konsep Perpaduan di Malaysia

Malaysia telah melalui pengalaman sejarah sebagai sebuah geografi politik yang sifatnya tidak berkonflik serta menjurus kepada budaya dan bahasa Melayu dengan menjadikan kehidupan masyarakat Melayu sebagai komuniti yang sama atas kefahaman budaya dalam konteks Alam Melayu atas nama Melayu mereka menghormati nilai-nilai hidup berbudaya walaupun terdapat banyak perbezaan etnik dan juga lokasi yang menyebabkan mereka menjadikan kawasan yang didiami sebagai yang paling agung lalu dengan konsep kenegerian dan bersifat asabiyah. Oleh itu faham kenegerian tidak banyak menjejaskan hubungan sesama Melayu atas dasar keagamaan, budaya dan juga cara hidup.¹⁵ Tidak wujud konsep negara seperti konsep negara barat kerana sistem raja (*feudal*) menjadikan masyarakat Melayu menerima hakikat sistem pentadbiran yang meliputi politik, ekonomi dan juga sosial dikawal oleh raja dan pembesarnya. Pemilikan individu terhadap tanah tidak wujud, oleh itu persaingan dalam kalangan masyarakat bawahan sebagai masyarakat massa tidak wujud sama sekali. Oleh itu konsep raja dalam konteks kuasa dijelmakan melalui peranan pembesar dan kata-kata pembesar adalah peraturan, adat dan juga budaya. Sistem ekonomi tradisonal yang berasaskan "*serah*" dan "*kerah*" tidak memungkinkan wujudnya kepentingan individu dalam kehidupan sehari-hari. Yang dipentingkan adalah raja tidak murka dengan perbuatan dan tingkahlaku rakyat terbanyak. Asas ekonomi orang Melayu bukanlah pertanian teapi sebagai masyarakat yang terlibat dalam aktiviti perdagangan dan perniagaan.

Keunggulan Empayar Melaka dalam sejarah Malaysia memanglah satu perkara yang benar dan bukanlah suatu perkara yang sengaja dipersebar. Sejarah Melayu yang dikarang dalam kurun kelima belas ataupun enam belas,

menceritakan dengan penuh sanjungan tentang keindahan, kuasa dan luasnya Empayar Melayu ini.¹⁶

Sejak abad keenam hinggalah keagungan kerajaan Melayu Melaka, dalam kalangan orang Melayu dan juga pembesar terlibat dengan dunia perniagaan di Alam Melayu sebagai memenuhi keperluan pasaran di rantau Alam Melayu dan juga seluruh dunia. Menjelang abad ke 18 atas persaingan ekonomi kapitalis, dunia Melayu dalam perniagaan mula berhadapan dengan kemerosotan apabila Kolonial Belanda dan British berebut kawasan perdagangan di Alam Melayu serta menyediakan pelabuhan baharu hingga menyebabkan pelabuhan-pelabuhan kecil yang berselerak di Alam Melayu mulai mengalami kemerosotan dan akhirnya hilang dalam senario budaya Melayu Nusantara bahawa orang Melayu sebagai peniaga dan pedagang. Oleh itu sejarah masyarakat Melayu berhubung dengan orang luar bukanlah perkara baharu. Konsep memiliki dalam jiwa orang Melayu tidak begitu ketara kerana orang Melayu tidak menggunakan sempadan budaya secara khusus. Perpaduan dalam konteks orang Melayu adalah sesuatu yang sifatnya begitu kompleks. Di Malaysia, kesedaran berkaitan dengan jati diri Melayu dimulakan oleh kalangan orang Arab yang belajar di Timur Tengah dan terpengaruh dengan penggunaan akhbar sebagai media untuk melihat perpaduan dalam kalangan orang Melayu di Tanah Melayu (Semenanjung),

Di Semenanjung Tanah Melayu, dekad pertama kurun ke 20 menyaksikan kebangkitan pertama kesedaran kebangsaan seperti yang diperlihatkan dalam Al-Imam, suatu terbitan bulanan yang diterbitkan di Singapura antara tahun 1906 dan tahun 1908. Roff telah menyatakan bahawa dalam kalangan tokoh utama Al-Imam hanya Hj Abas yang dilahirkan di Singapura, ibu bapanya yang berasal dari Sumatera boleh sedikit sebanyak mengaku sebagai Melayu Semenanjung Tanah Melayu. Sarjana Abdullah Jaffar mendapati majoriti daripada mereka yang terlibat dengan Al Imam berketurunan Arab dan beliau mempertikaikan sama ada mereka boleh disifatkan sebagai pemimpin Melayu. Walau bagaimanapun, beliau menerima bahawa Al-Imam merupakan langkah pertama ke arah nasionalisme Melayu di Tanah Melayu¹⁷

Berdasarkan tulisan ini jelas memberi gambaran bahawa usaha mencari makna Melayu terus berhadapan dengan pelbagai masalah menjelang awal abad ke 20. Pada masa ini Kolonial British dengan bantuan pemodal-pemodal Eropah dan Cina terus menguasai ekonomi eksport yang membawa kepada peningkatan modal kepada golongan yang pada mulanya sebagai buruh dalam sektor perlombongan. Sebelum abad ke 20, masyarakat Melayu agak pasif dalam melihat makna perpaduan. Oleh itu hubungan dengan kalangan orang Cina dan India tidak berlaku kerana aspek politik orang Melayu tidak menunjukkan wujudkan rasa tidak puas hati secara khusus pada masa itu. Namun begitu pada awal gerakan nasionalisme di Tanah Melayu mula memperlihatkan perlunya orang Melayu memikirkan siapa diri mereka dan juga kedudukan ekonomi yang membawa kepada orang Melayu semakin terpinggir di tanah tumpah darah mereka sendiri. Namun begitu perpaduan secara khusus tidak wujud untuk tempoh sehingga penubuhan UMNO pada tahun 1946.

Malay popular reaction was the more rapid because of the encouragement afforded by letters to the times and other protests from former British administration who had held high office in Malaya before the war. Within a matter of weeks the Malay had formed a political organisation, unprecedented in Malaya, and found themselves a leader. The United Malay Nationalist

*Organisation (UMNO) was constituted early in 1946 by a fusion of a number of local Malay associations which had found common cause in protesting against the new constitution. The first President of UMNO was Dato' Onn bin Jaffar who for the next or five years the most powerful and influential political leader in Malaya.*¹⁸

Bagi tempoh permulaan wujudnya gerakan nasionalisme di Tanah Melayu pada awal abad ke 20 sehinggalah pada tahun penubuhan UMNO (*United Malay National Organisation*) memperlihatkan usaha menjadikan orang Melayu bersatu menjadi kenyataan. Tempoh sebelum 1946 memberi gambaran usaha meletakkan makna dan perpaduan Melayu sebagai satu bangsa di Malaya (Tanah Melayu) tidak banyak menghasilkan kejayaan. Terdapat pelbagai makna perpaduan yang sukar untuk dijayakan kerana sifat orang Melayu bukanlah melihat makna Melayu dalam konteks bernegara. Namun begitu melalui UMNO keadaan berubah apabila negeri-negeri di Malaya melihat Melayu sebagai satu bangsa dan memutuskan konsep sempadan negeri-negeri yang wujud di Malaya kepada satu konsep "*Hidup Melayu*". Konsep hidup Melayu memberi kekuatan untuk menghilangkan pelbagai elemen kenegerian yang memang menjadi tradisi Melayu lebih mementingkan konsep sesebuah kerajaan (*kingdom*) sebagai satu konsep yang kecil. Ini bermakna jika mereka orang Selangor, mereka melihat kepentingan orang Selangor dan bukan sebagai satu bangsa bagi setiap negeri yang wujud di Malaya sebagai satu bangsa. Melalui penubuhan UMNO telah membawa aspirasi ajaib yang membawa makna kepada perpaduan Melayu sebagai sebuah kawasan yang tidak dibatasi oleh faham kenegerian. Pada ketika itu aspek mengenai perpaduan Melayu menjadi perkara penting dan dapat diselesaikan dengan penubuhan UMNO dan seterusnya kejayaan mengagalkan Rancangan Malayan Union. Namun begitu konsep dan makna perpaduan pada peringkat seterusnya menjurus pula kepada kedudukan orang Cina dan India yang kedatangannya banyak ditunjangi oleh perkembangan ekonomi kolonial British. Menjelang kemerdekaan Tanah Melayu aspek politik lebih diutamakan berbanding dengan kelemahan ekonomi orang Melayu. Oleh itu dalam politik usaha membawa kaum Cina dan India agar bersama UMNO tidak diterima menyebabkan Dato' Onn bin Jaafar yang menjadi pengasas meletak jawatan sebagai Yang DiPertua UMNO.¹⁹ Apa yang menarik di sini perpaduan yang diwujudkan pada peringkat awal banyak mengambilkira kepentingan politik dan bukan melihat aspek kelemahan ekonomi orang Melayu. Setelah kolonial British enggan menerima perwakilan Dato' Onn untuk menuntut kemerdekaan yang memberi gambaran misi penduduk Melayu telah ditolak oleh kolonial British. Dengan situasi inilah Dato' Onn telah mewujudkan gabungan politik yang melibatkan orang Melayu, Cina dan India.

Sekembalinya Dato' Onn dari negeri Inggeris dengan membawa kegagalan tuntutanannya itu, beliau pun nampaknya mengubah haluan. Beliau telah bertindak menyusun sebuah lembaga yang dinamakan Lembaga Perhubungan Kaum yang terdiri dari ahli-ahlinya ialah Dato' Tan Cheng Lok, dato' Thuraisungam dan dato' Zainal Abidin.²⁰

Oleh itu usaha Dato' Onn adalah untuk mendapatkan kemerdekaan Tanah Melayu, namun begitu kolonial British telah menolak apa yang dituntut oleh Dato' Onn walaupun Malayan Union dapat digagalkan. Jika dilihat dalam konteks perpaduan, jelas perpaduan diwujudkan dalam sudut politik yang sifatnya tidak tulin. Sekiranya orang Melayu diberi kemerdekaan, kedudukan ekonomi di Tanah Melayu bukan lagi di tangan penduduk Melayu. Oleh itu percubaan Dato' Onn membuka ruang UMNO kepada bukan Melayu menunjukkan orang Melayu secara majoriti tidak dapat menerima orang Cina dan India sebagai

perkongsian kuasa. Hal ini agak sukar dinilai sama ada atas pertimbangan sentimen ataupun kepentingan ekonomi. Aspek ini sukar untuk diberi jawapan secara total kerana kegagalan Dato'Onn membuka UMNO kepada bukan Melayu menyebabkan beliau meninggalkan UMNO dan menubuhkan parti baharu iaitu Parti kemerdekaan Tanah Melayu dan juga Parti Negara. Namun kedua-dua parti tersebut tidak dapat berkembang di Tanah Melayu ataupun diterima oleh orang Melayu. Apa yang menarik usaha Dato' Onn membawa orang Cina dan India sebagai percubaan menjadikan perpaduan kaum tidak diterima oleh orang Melayu.

Kepimpinan baharu UMNO yang diterajui oleh Tunku Abd Rahman telah membina gabungan baharu dengan mengabungkan parti Melayu, Cina dan India atas pandangan orang UMNO sendiri apabila pilihan raya Majlis Perbandaran Kuala Lumpur diadakan di Tanah Melayu pada tahun 1952. Akhirnya gabungan ini berjaya menduduki kerusi esekutif dalam Majlis Mesyuarat Persekutuan. Oleh itu makna perpaduan sukar untuk diterjemah secara ikhlas dalam konteks perpaduan di Malaysia pada hari ini. Ia lebih banyak berkisar kepada situasi politik yang boleh menyebabkan turun dan naiknya aspek-aspek yang boleh menyebabkan perpaduan kaum di Malaysia dalam situasi baik ataupun sebaliknya. Kegagalannya Rancangan Malayan Union telah memaksa kolonial British mencari jalan untuk menjadikan negeri-negeri Melayu (Tanah Melayu) sebagai sebuah negara yang dihuni tidak hanya orang Melayu Nusantara sahaja. Ini bermakna tanpa wujud jiwa Nusantara oleh orang Cina dan India, mereka perlu mengakui bahawa negara asal mereka tidak lagi mengakui bahawa mereka bukan lagi penduduk asal. Namun aspek penting adalah jurang ekonomi yang mana pada masa itu pembangunan ekonomi orang Melayu tidak dipedulikan oleh Kolonial British atas pertimbangan orang Melayu tidak perlu dilibatkan dengan ekonomi wang. Faktor ini adalah kebimbangan orang Melayu yang tidak boleh menerima keadaan ekonomi yang sifatnya turun dan naik harga yang ditentukan oleh pasaran dunia. Alasan terhadap masalah pasaran komoditi yang diberikan oleh pihak Kolonial British untuk tidak melibatkan orang Melayu dalam ekonomi wang sukar diterima. Oleh itu perpaduan di Tanah Melayu sehingga kemerdekaan adalah dibayangi oleh keadaan perkembangan ekonomi yang tidak memihak kepada orang Melayu. Oleh itu seringkali perpaduan diganggu gugat oleh sentimen kekayaan negara yang tidak dimiliki oleh orang Melayu menyebabkan sehingga hari ini kuasa politik pada pandangan pasif segelintir orang Melayu perlu dikuasai oleh orang Melayu. Orang Melayu beranggapan kuasa politik masih lagi berupaya mengawal perkembangan ekonomi atas nama orang Melayu sebagai penduduk asal.

Perpaduan dan Nasionalisme Awal Abad ke- 20 hingga Tanah Melayu Merdeka

Perpaduan di Tanah Melayu dalam bahasa yang mudah adalah hidup bersama dalam satu geografi politik dan bersedia untuk menerima sesuatu yang mungkin sifatnya berbeza antara satu kumpulan masyarakat dengan masyarakat yang lain. Ini bermaksud konsep persamaan bukan menjadi perkara penting tetapi kesediaan untuk menerima perbezaan sejarah dan budaya yang memperlihatkan sama tetapi berbeza bukan dilihat sebagai suatu ketidakadilan. Di Tanah Melayu gerakan nasionalisme yang menekankan kepada aspek-aspek sosial jelas memperlihatkan dalam kalangan orang Melayu diakui mempunyai taraf ekonomi yang amat rendah walaupun mereka diakui oleh kolonial British sebagai penduduk asal. Selepas Perang Dunia kedua dengan wujudnya pelbagai konsep negara bangsa, maka istilah perpaduan dilontarkan bagi menggambarkan kehidupan baharu di Tanah Melayu kerana kolonial British merasakan bahawa dekolonialisasi pasti akan berlaku. Oleh itu persiapan harus dilakukan terhadap perkembangan politik baharu yang menjadikan kalangan tenaga buruh pada asalnya perlu diberi hak yang mana tanah yang dijajah ini mempunyai sejarah sebagai tanah bagi orang Melayu.

Dalam konteks gerakan nasionalisme yang berkisar kepada usaha memperbaiki sosial dan ekonomi orang Melayu ternyata banyak menasaskan kepada kemiskinan orang Melayu. Walaupun ekonomi Tanah Melayu bergantung kepada pasaran dunia namun orang Melayu hanya menikmati penggunaan jalan raya dan keretapi tanpa mempunyai apa-apa pelaburan dalam industri yang berkembang pada masa itu.²¹ Oleh itu perpaduan tanpa kekuatan ekonomi sukar untuk diterima oleh penduduk Melayu kerana asas penguasaan Kolonial British adalah kekayaan sumber alam yang terdapat di Tanah Melayu. Perkembangan politik demokrasi yang dijadikan asas pembinaan negara di Tanah Melayu cuba menekankan konsep perpaduan yang berteraskan negara yang mempunyai persamaan hak tanpa mengambilkira perbezaan sejarah dan budaya.

The three pillars of pre-war policy –the sovereignty of the Malay Rulers, the autonomy of the Malay States and the privileged position of the Malay community – were demolished. The new scheme required fresh Anglo-Malaya treaties whereby the Sultan, is surrendering at least part of their sovereignty to the Crown, would allow the British government to create in Malaya a unitary state and a common citizenship for all races.²²

Kebangkitan orang Melayu terhadap dasar British bukanlah bermakna mereka menentang kolonial secara total, mereka hanya mahukan hal orang Melayu yang telah menajadi sejarah dan budaya perlu dihormati. Oleh itu penentangan Rancangan Malayan Union dikaitkan dengan pandangan sinis orang Melayu terhadap dasar British khususnya dalam ekonomi yang menyebabkan orang bukan Melayu tidak menentang Rancangan Malayan Union. Oleh itu perpaduan yang wujud dalam konteks Malaysia bukanlah total. Ini bermakna kalangan orang Melayu boleh menerima orang bukan Melayu tetapi dalam hal-hal tertentu wujud sensitiviti terutama dalam hal ekonomi dan juga budaya. Dalam kalangan orang Melayu yang bangkit menentang kolonial British dalam fikiran mereka merasakan tidak akan berjaya menentang kolonial British tanpa penyertaan bangsa-bangsa lain, namun akhirnya orang Melayu secara umumnya dapat menerima orang bukan Melayu serta terdapat aspek-aspek tertentu yang mana orang bukan Melayu perlu sedar bahawa itu semua merupakan makna perpaduan dalam erti kata jiwa dan kesedaran orang Melayu yang mengambilkira tentang kelemahan ekonomi mereka.

Dari Buruh ke Hak Bersama

Sojourn adalah istilah yang digunakan kepada kalangan tenaga buruh yang dibawa oleh kolonial British ke Tanah Melayu pada abad ke-19 dan juga awal abad ke-20. Asas kemasukan buruh ke Tanah Melayu adalah sebagai pekerja dan akan balik ke negara asal mereka. Namun pelbagai perkembangan politik, ekonomi dan juga sosial khususnya selepas Perang Dunia kedua menyebabkan konsep *sojourn* tidak lagi terpakai kerana bagi tempoh penghujung abad ke-19 dan pertengahan abad ke-20 terdapat banyak kelahiran dalam kalangan buruh Cina dan India yang lahir di Tanah Melayu. Pada satu masa bilangan penduduk Melayu berbanding dengan Melayu lebih besar dan keadaan ini pernah menimbulkan kebimbangan kepada kolonial British.²³

Dalam kalangan anak-anak buruh yang ibu bapanya datang dari China dan India tidak lagi menganggap bahawa negara China dan India sebagai tanah tumpah darah mereka. Zaman selepas Perang Dunia Kedua dasar negara China dan India pula tidak lagi mengiktraf dalam

kalangan rakyat mereka yang telah lama berada di Tanah Melayu bukan lagi sebagai rakyat negara asal mereka. Aspek penting dalam konteks perpaduan di Malaysia adalah jangkmasa yang agak panjang dalam kalangan tenaga buruh tetapi tidak merasai bahawa Tanah Melayu sebagai tanah tumpah darah mereka. Hal ini dapat dinyatakan sebagai ketiadaan hasrat kolonial British untuk melihat masa depan Tanah Melayu dan lebih kepada kepentingan ekonomi dan juga perdagangan pada masa itu. Sesuatu yang amat menakutkan adalah bahasa yang digunakan oleh tenaga buruh itu terus kekal dan akhirnya terdapat dalam kalangan mereka yang mahu bahasa yang digunakan dalam konteks negara asal mereka dijadikan sebagai bahasa rasmi. Bahasa Melayu adalah bahasa yang telah berkembang sebagai bahasa yang mempunyai sejarah dan budaya bagi orang Melayu di Alam Melayu.

Jika dikaji terdapat kebenarannya apabila pihak kolonial British menjadikan bahasa Inggeris sebagai bahasa ekonomi dan membiarkan bahasa Cina dan Tamil berkembang di Tanah Melayu. Ketiadaan kawalan dan usaha kolonial British dalam konteks membina perpaduan berasaskan bahasa menyebabkan pelbagai bahasa wujud dalam sejarah perpaduan di Tanah Melayu

Language diversity aggravates political sectionalism hinders inter-group cooperation, national unity and religion multinational cooperation: impedes political enculturation, political support for the authorities and the regim and political participation and holds down governmental effectiveness and political stability. Similiary it is said that languge diversity slow economic development by for example, barking occupational mobility, reducing the number of people available for mobilization into the modern sector of the economy, decreasing efficiency, and preventing the diffusion of innovative technique.²⁴

Oleh itu perpaduan yang cuba dibina apabila Tanah Melayu merdeka berhadapan dengan pelbagai aspek sentimen yang mahu bahasa yang menjadi bahasa ibunda dijadikan bahasa rasmi. Bagi orang Melayu, pihak kolonial British telah mengiktiraf penggunaan bahasa Melayu melalui penyediaan sekolah vernakular Melayu yang diakui oleh kolonial British bahawa bahasa di Tanah Melayu adalah bahasa Melayu. Namun begitu kolonial British tidak dapat menghalang perkembangan bahasa Cina dan Tamil yang berkembang atas kesukaran membuat kawalan dan juga untuk kepentingan ekonomi. Oleh itu agak sukar untuk membina perpaduan yang sifatnya tulen atas situasi perkembangan ekonomi yang tidak melihat kepada kepentingan bahasa Melayu yang telah menjadi sejarah di Tanah Melayu.

Oleh itu dari buruh menjadi warganegara tanpa menyedari pelbagai aspek sebuah kawasan yang pernah menjadi tempat mencari sara hidup adalah sesuatu yang boleh menimbulkan pelbagai konflik. Oleh itu tidak hairanlah menjelang pertengahan abad ke 20 usaha-usaha kolonial British yang bimbang dengan perkembangan politik di Tanah Melayu telah cuba menyediakan satu formula perpaduan yang dinamakan sebagai “*Malayanization*”. *Malayanization* adalah satu aspek yang dirasakan oleh Kolonial British agar ketiga-tiga kumpulan penduduk perlu bertolak ansur terhadap hak dan sejarah budaya.

What can be hope for is a peaceful and co-operative relationship among diverse elements, in which community of interest rather than differences are naturally stressed. There can be no justification for turning Malaya into a cockpit for aggressive cultures. By virtues of its composite population it should be a land where the developing culture draws it validity from acceptance of the high values of others cultures. The people of Malaya will have to learn to

*understand and appreciate their culture differences. They should be proud of their spirit of mutual tolerance.*²⁵

Berasaskan kepada sistem pendidikan yang cuba disusun semula, Kolonial British meraaskan terdapat ruang yang boleh membina semula perpaduan di Tanah Melayu selepas menyaksikan hubungan yang tegang antara orang Melayu dengan Cina berkaitan dengan perkembangan politik khususnya selepas Perang Dunia Kedua. Oleh itu, dirasakan aspek penting adalah menyediakan sistem pendidikan yang dapat menerapkan pelbagai aspek budaya dan kehidupan penduduk di Tanah Melayu yang terpisah dalam konteks budaya tetapi tinggal dalam kawasan yang sama. Oleh itu, selepas Tanah Melayu merdeka dan kalangan bekas tenaga buruh yang akhirnya menjadi warganegara sewajarnya dapat menghayati perjalanan sejarah kerana berkongsi kekayaan tanpa asas sejarah budaya sesuatu tempat tersebut bukanlah perkara mudah untuk diterima oleh penduduk asal.

Penyelesaian Masalah Perpaduan oleh kolonial British

Menjelang kemerdekaan Tanah Melayu pada 31 Ogos 1957, masalah asas perpaduan dianggap telah dapat diselesaikan berasaskan pengenalan sistem demokrasi melalui pilihan raya umum yang diadakan pada tahun 1955.

Pilihanraya Persekutuan Tanah Melayu yang pertama diadakan dalam bulan Julai tahun 1955 berkeputusan dengan kemenangan besar bagi pihak Perikatan Tiga Serangkai iaitu UMNO, MCA dan MIC. Perikatan telah mendapat 51 buah kerusi dari 52 buah kerusi yang dipertandingkan dalam Parlimen Persekutuan Tanah Melayu. Satu kerusi telah dimenangi oleh Parti Islam SeMalaysia.²⁶

Pada pilihanraya umum pertama di Tanah Melayu dapat memberi gambaran bahawa perkauman wujud tetapi dapat diselesaikan melalui konsep kongsi kuasa dan setiap kaum yang memegang kuasa politik adalah hak kepada semua kaum. Kontrak sosial menjadikan keadaan di atas kertas sebagai sesuatu yang dapat diterima oleh semua kumpulan masyarakat. Namun sejarah politik juga tidak kurang hebatnya. Asas kepada politik di negeri-negeri Melayu adalah atas kepentingan kaum dan pihak kolonial British tidak menggunakan asas perpaduan dalam melihat politik di Tanah Melayu ketika mentadbiran Tanah Melayu.

Konsep Negara Majmuk dan Malayanization

Perkembangan politik yang berasaskan kaum begitu ketara menjelang Tanah Melayu menuju ke arah kemerdekaan. Banyak pertubuhan dan persatuan yang ditubuhkan bagi memastikan setiap komuniti ataupun kaum menjaga hak masing-masing kerana hak yang sifatnya tidak menentu kerana kalangan tenaga buruh yang datang dari India dan China tidak lagi dianggap sebagai warganegara di negara asal mereka. Hal ini menyebabkan mereka perlu bersedia dengan pelbagai pertubuhan yang dianggap dapat menjaga pelbagai hak mereka di sebuah negara baharu sekiranya pihak kolonial British meninggalkan Tanah Melayu. *Malayanization* adalah satu aspek perubahan yang cuba diimplementasikan oleh Kolonial British bagi melihat wujudnya kerjasama dan juga perpaduan menjelang Tanah Melayu merdeka dan seterusnya untuk survival sebuah negara baharu yang pernah didominasi oleh kolonial

British. Hubungan kaum yang agak sukar adalah kerana terdapatnya pelbagai peristiwa yang menyebabkan hubungan orang Cina dan Melayu sering berhadapan dengan pelbagai konflik. Antaranya yang mengeruhkan hubungan adalah kemunculan kaum nasionalisme Melayu yang banyak mendedahkan kelemahan ekonomi orang Melayu yang telah dikuasai oleh orang Cina.

Di samping itu ketika zaman Jepun hubungan Cina dengan orang Melayu juga menjadi buruk kesan layanan Jepun terhadap orang Cina. Peristiwa Bintang Tiga juga membawa kesan buruk dalam usaha mewujudkan hubungan Cina dengan orang Melayu. Bagi pihak kolonial British juga pada tahun 1930an mula merasa curiga dengan ramainya orang Cina dan juga perkembangan fahaman Komunis di Singapura yang merebak di Tanah Melayu. Asas penyelesaian masalah kepada perpaduan cuba diterangkan dengan dua ayat keramat iaitu toleransi dan juga kerjasama,

*Malayanization can only be the result of a give and take which is based on increasing awareness of community of interest and the need for mutual tolerance and co-operation. The people of Malay should cherish what is fine and non-divisive in every culture strain, for out of present diversity may come future glory.*²⁷

Berdasarkan pandangan yang dibuat oleh kalangan pengkaji yang melihat makna perpaduan di Tanah Melayu, didapati jawapan penting adalah usaha dalam sistem pendidikan yang perlu dilakukan di Tanah Melayu. Aspek penting adalah dalam ketiga-tiga kumpulan penduduk mestilah bersedia untuk kehilangan sedikit (*adjust*) terhadap kehidupan yang bakal ditempo pada masa depan. Dengan lain perkataan, Melayu tidak begitu menunjukkan kemelayuannya, Cina tidak begitu menunjukkan kecinaannya, begitu juga dengan orang India. Oleh itu sekolah yang bertaraf vernakular perlu melaksanakan misi dan visi ini bagi membina Tanah Melayu merdeka dan seterusnya membina bangsa Malaysia yang bersatu padu. Oleh aspek tolak ansur dan perundingan adalah mekanisme perpaduan yang sepatutnya menjadi nilai budaya masyarakat yang sifatnya majmuk bagi membina negara Malaysia yang aman dan harmoni.

Duri dalam Daging Peristiwa 13 Mei 1969

Kemerdekaan Tanah Melayu pada 31 hari bulan Ogos 1957 memperlihatkan realiti perpaduan untuk hidup bersama dalam sebuah Negara kepada tiga kumpulan penduduk iaitu Melayu, Cina dan India. Oleh itu istilah seperti pelbagai kaum, masyarakat majmuk, berbeza tetapi satu, asimilasi dan juga integrasi dijadikan perbincangan bagi membolehkan situasi pelbagai kaum yang penuh dengan perbezaan ekonomi, budaya, agama dan pendidikan dapat menjalani kehidupan dengan penuh aman dan harmoni. Menjelang kemerdekaan Tanah Melayu ekonomi orang Melayu telah memperlihatkan jurang bandar dengan luar bandar. Keadaan ini diburukkan dengan dasar Kolonial British yang lebih cenderung meletakkan kawasan bandar sebagai kawasan petempatan orang Cina. Namun dasar ini tidaklah boleh dipersalahkan kepada Kolonial British semata-mata kerana keengganan orang Melayu sendiri untuk mencuba nasib di kebanyakan kawasan bandar yang dianggap amat mencabar. Oleh itu, bagi orang Cina kelebihan aktiviti perlombongan sekaligus membantu kepada pertumbuhan bandar-bandar baharu khususnya di kawasan Pantai Barat Tanah Melayu dihuni oleh orang Cina.

Perpecahan ini, sebenarnya telah digalakkan oleh Inggeris dan dalam pelan-pelan Bandar lama yang disediakan oleh jurubina dan jurutera Inggeris dalam tempoh masa itu, peruntukan telah dibuat dengan jelasnya bahawa dalam tiap-tiap bandar itu perlu dikhaskan untuk tempat tinggal orang-orang Cina.²⁸

Jurang ekonomi yang antara orang Melayu dengan Cina tidak lagi boleh dibahaskan betapa jauhnya orang Cina menguasai ekonomi di Tanah Melayu. Bagi orang Melayu yang cuba berhijrah ke bandar-bandar perlu bersaing orang Cina. Inilah satu aspek yang menyebabkan pada pandangan orang Melayu keadaan yang tidak adil dalam pembangunan ekonomi. Walaupun analisis sejarah jelas menerangkan situasi yang menyebabkan penguasaan ekonomi orang Cina bukanlah kuasa sakti tetapi perjalanan yang panjang dan berhadapan pula dengan pelbagai rintangan sebelum orang Cina menguasai banyak kepentingan ekonomi di Tanah Melayu. Menjelang berlakunya peristiwa 13 Mei 1969, memperlihatkan sentimen anti Cina oleh orang Melayu dan juga ketiadaan rasa hormat orang Cina terhadap orang Melayu lalu meletuslah peristiwa berdarah yang merosakkan makna perpaduan di Malaysia.. Manakala dalam konteks politik pula orang Melayu merasakan kekuatan politik orang Melayu tidak lagi boleh dipertahankan manakala kekuasaan politik yang hilang sekaligus menghilangkan kuasa ekonomi. orang Melayu.

Urutan peristiwa bermula dengan kempen pilihan raya yang mana semakin diteruskan ia menjadi semakin hangat dan semakin berpusat kepada isu perkauman dan peribadi. Perikatan telah memenangi pilihan raya tersebut sungguhpun tidak secemerlang pilihan raya 1964. Suatu perkara yang agak aneh ialah parti bukan Melayu yang kalah terutama DAP, sangat gembira manakala Perikatan yang menang merasa sugul.²⁹

Perpaduan yang dilihat sebagai rapuh telah diramal oleh beberapa kalangan sarjana yang cuba memberi gambaran sebuah negara baharu yang dihuni oleh pelbagai kaum tetapi mempunyai banyak perbezaan. Oleh jurang ekonomi yang tidak lagi mampu diburu oleh orang Melayu dan kini kuasa politik pula berhadapan dengan tekanan orang Cina atas nama demokrasi. Oleh itu satu keadaan yang sukar dijelaskan sama ada peristiwa 13 Mei adalah faktor politik dan ekonomi ataupun sentimen yang melampau menyebabkan analisis terhadap sebab-musabab berlakunya situasi tersebut dapat dilihat dari sudut sejarah. Jika demokrasi diterima dan juga fungsi kaum bukan untuk kaum tertentu sahaja, tentulah keadaan yang berlaku tidak menjadi masalah.

Bagi orang Cina sentimen mereka adalah kepada usaha mereka memenangi kuasa politik bermakna orang Melayu tidak lagi boleh berbuat apa sahaja. Inilah hakikat sejarah yang mungkin menjadi manipulasi menyebabkan sentimen kebencian kedua-dua pihak hingga membawa hilangnya norma dan nilai sejarah yang sepatutnya disedari kedua-dua pihak. Perpaduan di Malaysia sering menggunakan ayat keramat iaitu bertolennansi dan berkerjasama dalam segala aspek bagi kepentingan Negara Malaysia. Oleh itu aspek ini mestilah menjadi pelajaran dan pegangan semua warganegara dan tidak memberi tekanan antara satu sama lain.

Ekonomi Pribumi sehingga 1970

Agak sukar untuk melihat perpaduan sebagai jaminan keharmonian kaum di Malaysia selepas Tanah Melayu merdeka. Jurang ekonomi sering menjadi fokus terhadap rasa ketidakadilan terhadap masyarakat pribumi. Walaupun sejarah telah menerangkan bahawa hampir setengah abad dalam perkembangan ekonomi berasaskan wang yang telah meminggirkan ekonomi penduduk asal di Tanah Melayu. Fakta ini dilihat sebagai pandangan pasif kerana orang Melayu yang mempunyai jiwa yang mendalam terhadap kronologi kisah kejayaan Melayu dalam konteks keagungan kerajaan Melayu Melaka serta perkembangan Islam di Tanah Melayu tidak dapat menerima realiti perbezaan ekonomi yang begitu besar.

Oleh itu pandangan atau hujah kolonial British bahawa adalah merbahaya melibatkan orang Melayu dalam ekonomi wang kerana orang Melayu tidak dapat menerima makna *boom* dan *depersion* yang mungkin membawa masalah kepada orang Melayu. Perkembangan ekonomi yang tidak memihak kepada orang Melayu untuk tempoh merdeka sehingga berlakunya peristiwa 13 Mei 1969 memeperlihatkan orang Melayu cuba mengembalikan kekuatan ekonomi mereka yang dilihat telah dikuasai oleh orang Cina.

Kenyataan Tan Sri Ghazali Shaffie, Politik Negara ini telah dan harus kekal untuk beberapa lama akan datang sebagai politik yang berasaskan bumiputera: Itulah rahsia kesetabilan dan kemakmuran kita serta hakikat hidup politik yang tidak boleh diabaikan oleh sesiapa pun. Walau bagaimanapun, beliau meneruskan bahawa politik mestilah berasaskan bumiputera yang tidak yakin kepada janji-janji palsu atau pada paksaan tetapi yakin kepada kerjasama dengan semua bangsa lain dalam Negara. Tun Ismail juga memberi pendapat yang sama iaitu sungguhpun UMNO mewakili orang Melayu namun ini bukanlah pula bermakna bahawa hasrat semua rakyat Malaysia tidak dicermin. Perkara ini diterima sebagai hakikat hidup oleh seorang pemimpin pembangkang yang realistik Dr Tan Chee Koon sungguhpun beliau memberi batasan pada masa akan datang. Beliau mengakui bahawa dalam tempoh tiga puluh ataupun empat puluh tahun akan datang orang Melayu tidak akan menerima sebuah kerajaan yang dikuasai oleh orang bukan Melayu.³⁰

Jika dianalisis daripada kenyataan tokoh-tokoh politik Melayu dan bukan Melayu dapat dijelaskan bahawa kekecewaan orang Melayu dalam melihat perkembangan ekonomi antara orang Cina dan Melayu begitu jauh. Bagi tempoh merdeka sehingga tahun 1970 tidak banyak yang mampu mengubah nasib orang Melayu di bumi sendiri. Sektor bandar terus dikuasai oleh orang Cina dan aspek perbandaran kurang menjadikan orang Melayu untuk melabur dalam pembangunan ekonomi yang perlu melalui risiko kerugian. Sudah menjadi lumrah orang Melayu yang pernah digambarkan sebagai masyarakat yang tidak proaktif dalam pembangunan ekonomi menerima hakikat terhadap sejarah yang telah mereka lalui. Namun orang Melayu tidak boleh diberi tekanan kerana faktor sejarah politik dan ekonomi serta sosial mereka tidak menjadikan ekonomi sebagai segala-gala dalam kehidupan mereka.

Oleh jika mereka merasakan kuasa politik Melayu semakin tercabar berlakulah pula kisah ketidakadilan ekonomi yang mereka alami menyebabkan mereka terus bimbang terhadap masa depan mereka. Pada tahun 1952 apabila Gerald Templer menjadi Pesuruhjaya Tinggi Persekutuan Tanah Melayu pada tahun 1952, beliau ada mengutarakan bahayanya jurang ekonomi antara Melayu dengan Cina jika tidak diatasi dengan segera,

Apabila Gerald Templer dilantik menjadi Persuruhjaya Tinggi Persekutuan Tanah Melayu bulan Feb. 1952, beliau telah diberi arahan oleh kerajaan British bahawa bangsa Malaya yang ideal dan bersatu padu tidak melibatkan pengorbanan mana-mana jua kaum terhadap tradisi kebudayaan dan adat resam mereka masing-masing. Sebelum ini dapat dilaksanakan, orang-orang Melayu mestilah diberi galakan dan dibantu untuk memainkan peranan yang sepeuhnya dalam kehidupan ekonomi yang tidak seimbang ketika itu sekarang ini akan dapat disamakan.³¹

Usaha-usaha merapatkan jurang ekonomi antara orang Melayu dengan Cina tidak menampakkan hasil yang membanggakan. Dinilai satu aspek penting adalah kesukaran orang Melayu pada peringkat awal untuk terlibat dalam ekonomi bandar bagi mengubah sikap dan pemikiran mereka untuk bersama dengan pembangunan ekonomi moden. Namun usaha ini tidak banyak mendatangkan hasil kerana bukan mudah membina ekonomi kapitalis yang dikaitkan dengan penguasaan modal yang telah dikuasai oleh orang Cina hingga membawa fenomena yang kaya akan terus menjadi kaya.

Kesimpulan

Perpaduan di Malaysia terus menjadi pemangkin kepada perkembangan politik, ekonomi dan juga sosial. Namun begitu aspek perkauman sukar dikawal kerana perpaduan ada ketikanya dikaitkan dengan kumpulan penduduk asal yang merasakan ekonomi mereka telah hilang dalam radar pemikiran mereka. Namun begitu bagi kepentingan negara dirasakan pelbagai warganegara yang telah melalui proses sejarah pahit dan manis mestilah sedar bahawa terdapat pelbagai aspek sensitiviti yang mesti disedari agar perjalanan dan pembangunan negara berjalan dengan baik. Aspek yang penting yang mungkin tidak memihak kaum tertentu hendaklah dilihat sebagai kerjasama dan toleransi dalam sebuah negara yang sejarah warganegaranya begitu kompleks. Diharapkan aspek sejarah wajar dipelajari dan diteliti dan apa yang penting adalah penyelesaian kepada masalah perpaduan perlu diutamakan demi kepentingan pembangunan negara. Oleh itu keunikan dan kepelbagaian mesti menjadi agenda penting dalam membangunkan negara atas nama perpaduan yang tulin. Oleh itu ayat keramat yang mesti wujud dalam pemikiran warganegara Malaysia adalah kerjasama, bertoleransi dan berunding. Inilah hakikat demokrasi yang diamalkan dalam sistem bernegara di Malaysia. Diharapkan generasi akan datang tidak akan mengecam kita sebagai kumpulan yang gagal dalam menyelesaikan masalah intipati perpaduan.

Penghargaan

Kajian ini adalah di bawah pembiayaan Fundamental Grant Research Scheme (FRGS) 2020 Fasa 1 Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia dengan Kod Penyelidikan **2020-0258-108-02 (FRGS/1/2020/WAB01/UPSI/02/1)** di bawah penyeliaan Pusat Pengurusan Penyelidikan dan Inovasi (RMIC) Universiti Pendidikan Sultan Idris. Penyelidik mengucapkan ribuan terima kasih kepada pihak Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia dan RMIC atas pembiayaan penyelidikan ini.

Biodata

* **Khairi Ariffin** (khairi.ariffin@fsk.upsi.edu.my) (corresponding author) merupakan lulusan Doktor Falsafah dalam bidang Sejarah Malaysia dari Univeriti Malaya. Kini, beliau berkhidmat sebagai pensyarah kanan di Jabatan Sejarah, Fakulti Sains Kemanusiaan, Universiti Pendidikan Sultan Idris Tanjung Malim Perak.

** **Ramli Saadon** (ramli.saadon@fpm.upsi.edu.my) merupakan lulusan Doktor Falsafah dalam bidang Sejarah Malaysia dari Univeriti Malaya Kuala Lumpur. Sekarang beliau berkhidmat sebagai pensyarah kanan di Jabatan Pengajian Pendidikan, Fakulti Pembangunan Manusia, Universiti Pendidikan Sultan Idris, Tanjung Malim Perak.

Received: 11 Oktober 2023

Reviewed: 15 Oktober 2023

Accepted: 19 November 2023.

Nota

¹ R.S.Milne & Diane K.Mauzy, *Politik dan Kerajaan Di Malaysia*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1982, hlm.30.

² J.M.Gullick, *Malaya*, London: Ernest Limited, 1964, hlm 13. Dalam penulisan mengenai The Country and the People, beliau menyatakan “*Malaya is a new country. A majority of its people are descendants of immigrants who came from Indonesia, China and India within the last hundred years to make their homes in Malaya. The nation, the Federation of Malaya is made up of eleven States which were brought together as a unit for the first time as recently as 1946 and the Federation has been an independent nation since 1957.*” Tulisan yang menyatakan Malaya hasil kedatangan penduduk Indonesia perlu diberi penjelasan bahawa sejarah Indonesia adalah dalam lingkungan Nusantara yang mana system politik Melayu berasaskan kerajaan-kerajaan Melayu bukan menekankan konsep negara seperti negara barat. Bagi orang Cina dan India pada zaman keagungan Nusantara adalah para pedagang dan pembentukan Malaya adalah hasil dari tenaga buruh yang ramai yang dibawa dari China dan India melalui perkembangan bijih timah dan getah.

³ Mohamed Amin & Malcolm Caldwell, *Malaya, the Making of Neo-Colony*, Nottingham, 1977, hlm.13

⁴ Khoo Kay Kim, *Negeri-negeri Melayu Pantai Barat 1850-1873, Kesan Perkembangan Dagang Terhadap Politik Melayu*, Petaling Jaya: Fajar Bakti Sdn. Bhd., 1984, hlm.57.

⁵ *Ibid.*, hlm.61

⁶ Jelas bahawa tidak ada cara bagaimana orang-orang Cina dapat diasimilasikan ke dalam masyarakat Melayu. Tambahan pula perkahwinan campur antara kedua-dua kaum itu dapat menghilangkan perasaan perkauman jarang sekali berlaku, lebih-lebih lagi pasangan bukan dikehendaki memeluk agama Islam. Leon Comber, Peristiwa 13 Mei, *Sejarah Perhubungan Melayu-Cina*, Omardin Haji Ashaari(penterjemah) Petaling Jaya: ibsBuku, 2007, hlm.9.

⁷ R.S.Milne & Diane K.Mauzy, *Politik dan Kerajaan Di Malaysia*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1982, hlm.24.

⁸ J.M.Gullick, *Malaya*, hlm.38

⁹ R.S.Milne & Diane K.Mauzy, *Politik dan Kerajaan di Malaysia*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1982, hlm.31.

¹⁰ J.M.Gullick, *Malaya*, hlm. 50

¹¹ Mohammad Yunus Hamidi, *Sejarah Pergerakan Politik Melayu Semenanjung*, Kuala Lumpur: Pustaka Antara, 1961, hlm. 124. Usaha penting dalam mengurangkan faham perkauman ialah melalui jawatankuasa Perhubungan Kaum yang dinamakan sebagai Lembaga Perhubungan Kaum. Penubuhan lembaga ini menyebabkan Dato Onn yang menjadi Yang Dipertua UMNO ingin membuka keahlian UMNO kepada bukan Melayu tetapi tidak diterima oleh ahli-ahli UMNO. Ini menyebabkan Dato’ Onn keluar UMNO dan menubuhkan IMP (Parti kemerdekaan Tanah Melayu) dan Parti Negara. Namun parti tersebut tidak dapat

berkembang seperti UMNO. Apa yang menghairan idea Dato Onn ini terjelma pula apabila berlaku pilihanraya bandaran Kuala Lumpur, UMNO mengajak MCA dan MIC berada dalam gabungan. Oleh itu MCA dan MIC yang pada mulanya bersama Dato' Onn tidak lagi ikut perjuangan Dato' Onn.

¹² Ibid., hlm.115

¹³ Ibid., hlm.119 dan 120

¹⁴ Beliau ialah salah seorang daripada 13 orang cerdik pandai Melayu yang telah membuat perjumpaan dan perundingan di rumah Persekutuan Sultan Sulaiman Club di Kg Baharu, Kuala Lumpur. Buku yang bertajuk *Sejarah Pergerakan Politik Melayu Semenanjung* ditulis pada 26 Jun. 1961. Lihat, Ibid, hlm. 1.

¹⁵ Ariffin Omar, Bangsa Melayu, *Konsep Bangsa Melayu Dalam Demokrasi Dan Komuniti, 1945-1950*, hlm.1. Perbincangan yang panjang lebar berkaitan makna Melayu yang bertembung dengan pelbagai keturunan, namun mereka beragama Islam. Oleh itu, timbul konflik sama ada mereka boleh memperjuangkan hak Melayu atau sebaliknya.

¹⁶ Zainal Abidin Abdul Wahid, *Empayer Melaka Sepintas Lalu*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1983, hlm.23

¹⁷ Ibid., hlm.18

¹⁸ J.M.Gullick, *Malaya*, hlm. 90

¹⁹ Mohammad Yunus Hamidi, *Sejarah Pergerakan Politik Melayu Semenanjung*, Kuala Lumpur: Pustaka Antara, 1961, hlm.127.

²⁰ Ibid.

²¹ Khoo Kay Kim, *Semenanjung Tanah Melayu: Satu Kajian Politik 1900-1941*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1983, hlm.100.

²² A.J.Stockwell, *British Policy and Malay Politics During The Malayan Union Experiment 1942-1948*, Monograph No. 8, MBRAS,Kuala Lumpur1979, hlm.17.

²³ Cai Hon-Chan, *The Development of British Malaya*, London: Oxford University Press, 1964, hlm. 98

²⁴ Alis Puteh. *Language & Nation Building, A Study of The Language Medium Policy in Malaysia*, Petaling Jaya: SIRD, 2006, hlm.20

²⁵ *Chinese Schools and the Education of Chinese Malayan, The Report of a Mission invited by the Federation Government to study the roblem of the Education of Chinese in Malaya*, Government Press,Arkib Negara Malaysia,1951, hlm.4

²⁶ Mohammad Yunus Hamidi, *Sejarah Pergerakan Politik Melayu Semenanjung*, hlm. 12

²⁷ *Chinese Schools and the education of Chinese Malayan, The Report of a Mission invited by the Federation Government to study the roblem of the Education of Chinese in Malaya*, hlm.5

²⁸ Leon Comber, *Peristiwa 13 Mei. Sejarah Perhubungan Melayu-Cina*, Petaling Jaya: ibsBUKU, 2007, hlm.7

²⁹ R.S.Milne & Diane K.Mauzy, *Politik dan Kerajaan Di Malaysia*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1982, hlm.103

³⁰ R.S.Milne & Diane K.Mauzy, *Politik dan Kerajaan Di Malaysia*, hlm.448

³¹ Leon Comber, *Peristiwa 13 Mei. Sejarah Perhubungan Melayu-Cina*, hlm.103.

Rujukan

Alis Puteh, *Language & Nation Building, A Study of The Language Medium Policy in Malaysia*, Petaling Jaya: SIRD, 2006.

Ariffin Omar, *Bangsa Melayu, Konsep Bangsa Melayu Dalam Demokrasi Dan Komuniti, 1945-1950*, Petaling Jaya: SIRD & Penang Institute, 2015.

Chai Hon Chan, *The Development of British Malaya*, London: Oxford University Press, 1964.

Chinese Schools and the Education of Chinese Malayan, The Report of a Mission invited by the Federation Government to study the roblem of the Education of Chinese in Malaya, Government Press, Arkib Negara Malaysia, 1951.

Gullick J.M., *Malaya*, London: Ernest Limited, 1964.

Khoo Kay Kim, *Negeri-negeri Melayu Pantai Barat 1850-1873*, Petaling Jaya: Fajar Bakti Sdn. Bhd. 1984.

Khoo Kay Kim, *Semenanjung Tanah Melayu: Satu Kajian Politik 1900-1941*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1983.

Leon Comber, *Peristiwa 13 Mei*, Omardin Haji Ashaari (penterjemah), Petaling Jaya: iBS BUKU, 2007.

Milne R.S.& Diane K.Mauzy, *Politik dan Kerajaan Di Malaysia*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1982.

Mohamed Amin & Malcolm Caldwell, *Malaya, the Making of Neo-Colony*, Nottingham, 1977.

Mohammad Yunus Hamidi, *Sejarah Pergerakan Politik Melayu Semenanjung*, Kuala Lumpur: Pustaka Antara, 1961.

Stockwell A.J., *British Policy and Malay Politics During The Malayan Union Experiment 1942-1948*, Monograph No. 8, Kuala Lumpur: MBRAS, 1979.

Zainal Abidin Abdul Wahid, *Empayar Melaka Sepintas Lalu*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1983.